

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ у вересні 2024 року

(оглядова довідка за інтернет-ресурсами,
матеріалами преси та неопублікованими документами)

Підтримка та популяризація української культури в міжнародному контексті та відзначення тих, хто робить значний внесок у її розвиток

13 вересня у Києві відбувся форум культурна платформа «Україна відкрита світу». Захід зібрав разом українських діячів культури, урядовців, іноземних дипломатів, а також світових зірок, таких як Майкл Дуглас. Форум було організовано за підтримки Офісу Президента України та Міністерства культури та стратегічних комунікацій України. Основна мета – обговорення ролі української культури в умовах війни, розвиток культурної дипломатії та промоція України на міжнародній арені. Учасники платформи «Україна відкрита світу» ознайомилися з успішними кейсами та взяли участь у дискусійних модулях, присвячених підтримці та розвитку культурного середовища під час воєнного стану.

Премію імені Василя Стуса отримала директорка Харківського літературного музею Тетяна Пилипчук. Ця премія щорічно вручається митцям, письменникам, режисерам, музикантам і культурним менеджерам за вагомий внесок в українську культуру та за громадянську позицію. Нагородження відбулося 10 вересня під час урочистої церемонії в Києво-Могилянській Бізнес-Школі, організованої Українським ПЕНом та видавництвом «Дух і Літера». Лауреатка отримала статуетку, створену дизайнером Д. Покрасьоном і скульптором С. Кадочниковим.

Вшанування пам'яті

До 130-річного ювілею українського письменника, режисера та сценариста Олександра Довженка на території Національної кіностудії художніх фільмів ім. О. Довженка урочисто відкрито скульптурну композицію «Мотор». Автор роботи, В. Щур, зобразив кіномитця та його колегу, оператора Д. Демуцького. Після відкриття пам'ятника пройшов марафон студентських фільмів, а також показ фільмів Олександра Довженка в супроводі живої музики. Завершилася подія концертом гуртів «Хуртовина» та *Schmalgauzen*.

16 вересня на Контрактовій площі у Києві було відкрито тимчасову алею пам'яті українського журналіста Георгія Гонгадзе. Алея складалася з інформаційних банерів, які розповідали про життя та внесок Г. Гонгадзе у розвиток незалежної журналістики в Україні та формування громадянського суспільства. Виставку організували команда Премії імені Георгія Гонгадзе та Національний музей Революції Гідності.

5 вересня у Львові на будівлі одного з навчальних корпусів Української академії друкарства встановлено меморіальну дошку на честь Михайла Гаврилка – українського художника, скульптора та хорунжого армії УНР. Автором роботи став скульптор І. Семак.

13 вересня у Літературному сквері Миколаєва відбулося відкриття пам'ятного знака, присвяченого українському поету та журналісту Емілю Январьову, який зробив значний внесок у розвиток місцевої культури. Автор художньої меморіальної дошки – І. Булавицький.

Культурні благодійні заходи задля допомоги військовим і підтримки цивільних під час війни

3 вересня у Центральному будинку архітектора столиці Національна спілка фотохудожників України організувала благодійну виставку «Київський літній фотовернісаж», метою якої стало зібрання коштів для підтримки 9-го прикордонного загону імені Січових Стрільців. В експозиції було представлено роботи від авторів з різних міст України, а також закордонних митців. Серед учасників проекту – О. Бутівщенко, І. Домашенко, Я. Стрижак та інші.

7 вересня у державному культурному просторі «Кримський дім» у Києві відкрито фотовиставку «Хоробрі обличчя», що привертає увагу до важливості фізичної та моральної реабілітації захисників України. Ю. Овсяннікова представила 24 портрети військових, які завдяки ініціативі «Лікарі для героїв» отримали необхідну медичну допомогу після поранень обличчя та голови. Виставку підтримав і став амбасадором проекту військовослужбовець та режисер А. Сеїтаблаєв.

23 вересня у столичному Національному академічному драматичному театрі імені Івана Франка відбувся благодійний показ вистави «Марія Стюарт» за твором Ф. Шиллера. Всі кошти від продажу квитків будуть передані фонду «Повернись живим» для забезпечення військовослужбовців 63-ї окремої механізованої бригади необхідним обладнанням.

7 вересня у Львові всьоме пройшов фестиваль молодіжних ініціатив «Молодвіж», який зібрав понад 420 тисяч гривень на підтримку військових через патронатну службу «Янголи Азову». Цьогоріч подію присвячено пам'яті програмної менеджерки фестивалю Ярини Базилевич та її сім'ї, загиблій внаслідок російського ракетного удару по Львову 4 вересня. Фестиваль став важливою платформою для активістів, митців та громадських діячів, спрямованою на підтримку молодіжних проектів та водночас допомогу українським захисникам.

8 та 9 вересня у Харкові тривав благодійний Прайд-Фест. Зібрані на фестивалі кошти пішли на допомогу воїнам ЗСУ. Подія включала в себе різноманітні освітні лекції, тренінги з тактичної медицини, психологічну допомогу, а також барахолку і ярмарок, організовані міськими бізнесами. Особливістю фестивалю було проведення активностей у захищених укриттях для забезпечення безпеки учасників під час повітряних тривог.

29 вересня Міжнародний етнічний фестиваль «ЛіраФест-2024» у Рівному зібрав музикантів з України та Польщі для підтримки українських військових. У програмі фестивалю прозвучали козацькі, стрілецькі та сучасні повстанські пісні. Крім концертів, відбулися також майстер-класи з виготовлення традиційних музичних інструментів, таких як кобза та ліра.

Культурні ініціативи, які інтегрують людей з інвалідністю в сучасне мистецьке середовище

Національний академічний театр оперети за підтримки Українського культурного фонду адаптував кілька своїх популярних вистав, зокрема «Летюча миша», «За двома зайцями» та «Звана вечеря з італійцями», для відвідувачів із порушеннями зору та слуху. Використання сучасних технологій, таких як *Subcatch* (розгорнуті субтитри) та *Earcatch* (звукоописи), дозволяє глядачам завантажити додатки на свої телефони й насолоджуватися виставами на рівних умовах з іншими глядачами.

21 вересня у Київському академічному театрі ляльок вперше відбувся показ дитячого спектаклю «Івасик-Телесик» із супроводом жестовою мовою. Це нововведення робить вистави доступними для глядачів із порушеннями слуху. Театр планує включати подібні вистави до свого репертуару щомісяця, розширюючи доступність театрального мистецтва для осіб із інвалідністю.

7 вересня Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії імені Михайла Щепкіна організував показ вистави «Легені» з додатковим тифлокоментуванням для людей із порушеннями зору. Через навушники вони отримували голосовий опис візуальних елементів вистави, що дозволяє їм повніше зануритися в театральний досвід. Цей захід був частиною програми «Культура без бар'єрів», яка отримала підтримку від Українського культурного фонду.

В межах мистецького проєкту «Без меж» 18–20 вересня у Луцьку відбулися театральні зустрічі для дітей із синдромом Дауна. Протягом трьох днів близько 80 дітей із різних міст України взяли участь у майстер-класах, екскурсіях та виставах. Проєкт використовує театр як форму арттерапії, допомагаючи дітям розвивати свої здібності та соціалізуватися. Заключним етапом події стала виставка творчих робіт дітей і показ театральних постановок, створених ними.

Громадська організація «Культвимір» у співпраці з Українським культурним фондом запустили проєкт «Казкова хатинка», який спрямовано на розвиток творчих здібностей дітей із порушеннями зору. В межах ініціативи діти самі писали й озвучували казки, які вже доступні на платформах *Apple Podcasts* і *Spotify*. Було створено 30 українськомовних аудіорозповідей, кожна з яких

супроводжується авторськими ілюстраціями Я. Заливадної та звуковим оформленням Ю. Сомова.

Фестивалі. Мистецькі проєкти

7 вересня у Києві відбувся заключний етап чотириденного фестивалю «Протасів Яр», присвячений пам'яті громадського активіста та захисника України Романа Ратушного, який загинув на фронті. Основна мета – збереження заказника «Протасів Яр» та популяризація сучасного й традиційного мистецтва, історії, а також правозахисних ініціатив. Програма включала виступ гурту «МОВА», який досліджує українську естраду 1960–1980-х років, дискусії про свободу слова, розмови про українську культуру 1920-х років із видавцем О. Савчуком і літературознавицею Я. Цимбал, лекцію про поезію Василя Стуса від Р. Семківа. Завершилася подія виступом гурту *Vivienne Mort*. Усі фестивальні дні супроводжувалися дитячою програмою від Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара» та локаціями партнерів *VETERANKA* та Фонду Максима Кривцова. Організатором фестивалю «Протасів Яр» пам'яті Романа Ратушного виступила громадська організація «Захистимо Протасів Яр» за сприяння Міжнародного фонду «Відродження» та підтримки фонду «RAZOM».

22 вересня на поляні столичного ВДНГ пройшов перший в Україні фестиваль ветеранської культури «Коло ветеранів», організований Українським ветеранським фондом. Складовими фестивалю стали: локації з адаптивних видів спорту, ярмарок ветеранського бізнесу, літературні читання, зона психологічної підтримки, дитячі розваги, а також музична сцена, на якій виступили військові *Yarmak*, О. Положинський і гурт *Riffmaster*. Літературний майданчик було представлено віршами поетеси та ветеранки О. Герасим'юк, а також презентацією книги Валерії «Нава» Суботіної «Полон».

20–22 вересня у Києві в Культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» минув фестиваль для дітей і підлітків «Різні разом» – щорічний проєкт, що об'єднує культурні інституції з різних регіонів України, включаючи музеї, бібліотеки, школи та творчі студії. У програмі фестивалю було близько 70 подій, серед яких лекції, вистави, майстер-класи, кінопокази та воркшопи. Також працювали інтерактивні ігрові зони, симулятори дронів, VR-окуляри та багато іншого.

12–15 вересня в Івано-Франківську тривав мультижанровий фестиваль «Харків: (не)релокована культура», що мав на меті познайомити франківську аудиторію з харківськими митцями та їхньою творчістю, незважаючи на воєнні умови. Захід охопив 15 подій, включаючи виставки, вистави, концерти та літературні дискусії. Зокрема у фое Івано-Франківського національного академічного драматичного театру імені Івана Франка презентовано три експозиції: «Антитекст» від Харківського літературного музею, «Харків: (не)релокована культура (22–24)» фотографа О. Осіпова та проєкт студії *AZANIZI MAZA* з фотокопіями художніх робіт дітей-студійців, які вони створили у сховищах навесні 2022 року. Театральну програму склали український народний фарс «Нехай щастить» і радіовистава «Місто» (Харківський академічний український драматичний театр ім. Тараса Шевченка), український горор

«Калинова сопілка» та казка «Жираф Монс» (Харківський академічний театр ляльок ім. В. А. Афанасьєва), музична сюрреалістична трагікомедія «Веселка на Салтівці» й перформативна моновистава Н. Хижної «Хтось такі як я» (Театр «Нафта»). Дискусії про харківську культуру та внутрішню міграцію модерували письменниця й драматургиня Ю. Ран, шеф-редакторка видавництва «Vivat» О. Рибка, поетка, публіцистка, виконавча директорка радіо «Хартія» І. Скиба-Якубова. Організатор фестивалю – Національна спілка театральних діячів України.

20 вересня у львівському Центрі Довженка відбулася мультимедійна подія «Довженко. Задерацький. Кіно та музика» – показ культового фільму Олександра Довженка «Земля» (1930 рік) у супроводі живої симфонії українського композитора В. Задерацького (1951 рік), творчість якого тривалий час була недоступною для широкої аудиторії. Симфонія прозвучала повністю вперше в історії української класичної музики у виконанні Академічного симфонічного оркестру Львівської національної філармонії імені М. Скорика під керівництвом диригента

С. Хоровця. Важливим елементом події стали також візуальні спецефекти та 3D-мапінг від головного художника Львівського академічного драматичного театру ім. Лесі Українки, викладача Львівської академії мистецтв О. Хорошка.

27–29 вересня у Харкові пройшов фестиваль «Яблуко добрих вістей». Захід, організований ГО «Трубадури», було присвячено українській літературі «витісненого покоління» та традиційній культурі. У програмі – майстер-класи, лекції, презентації подкастів та музично-поетичні перформанси, що популяризували поетів, таких як Т. Мельничук, В. Голобородько, М. Воробйов, В. Кордун, В. Отрощенко та інші.

17 вересня у Києві, Львові та Запоріжжі проведено «День Бердянська у вигнанні». Захід мав на меті підтримати людей, які опинилися в окупації. Символічні інсталяції, такі, як копія маяка, соняшникові «поля» та морський бриз, нагадували про рідне місто. Телеміст дозволив об'єднати бердянців з усього світу.

Театр

XXVI Міжнародний театральний фестиваль «Мельпомена Таврії» цього року відбувся під гаслом «Культура. Відродження» і охопив три міста України – Херсон, Миколаїв і Київ. Основна мета фестивалю – підкреслити силу мистецтва та його роль у відновленні культури та суспільства навіть під час війни. 7–16 вересня понад два десятки театральних колективів із різних міст України, зокрема з окупованого Маріуполя Донецької області, представили 28 постановок. Крім того, у програмі було реалізовано різні мистецькі заходи: театральні прем'єри, літературні та музичні сцени, а також освітню платформу з майстер-класами та творчими зустрічами. 16 вересня XXVI «Мельпомену Таврії» відкрили у Києві на сцені Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка виставами «Котигорошко проти вікінгів» та «Катерина». Обидві – спільні проєкти Херсонського обласного академічного

музично-драматичного театру імені Миколи Куліша та Миколаївського академічного художнього драматичного театру.

16–22 вересня у столиці пройшов концептуальний фестиваль театрального мистецтва під назвою «Сім». Протягом тижня сім провідних театральних колективів України презентували свої вистави на території інноваційного парку *UNIT.City*. Гості мали змогу побачити як експериментальні роботи, що досліджували різні аспекти сучасного життя, так і класичні постановки. У програмі: «Трамвай Бажання» Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка; «Приємна несподіванка» Київського академічного театру «Актор»; «Дякую» Київського академічного театру «Золоті ворота»; «Тренди Твіттера» від Дикого театру; «Гореодори з Васюківки» від Київського академічного театру юного глядача; «Шафа» *Freedom Ballet*; «Веселка на Салтівці» Театру «Нафта» (Харків). Цей фестиваль став важливим майданчиком для експериментів у сфері театру та обміну досвідом між митцями.

Вересень у Києві відзначився такими театральними прем'єрами: «Острів скарбів» за адаптацією Б. Лавері, «Соло для ударних» за п'єсою О. Заградника (Національний академічний драматичний театр імені Лесі Українки); «Комедія помилок» за В. Шекспіром (Національний академічний Молодий театр); «Шановані безумці» за мотивами п'єси Ж. Жироду (академічний драматичний театр на Подолі); «Весілля Фігаро» В. А. Моцарта (муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва / Київська опера); «Отелло» за В. Шекспіром (академічний театр драми і комедії на лівому березі Дніпра); «За двома зайцями» за М. Старицьким та І. Нечуй-Левицьким (академічний театр «Актор»); «Історія знайдених речей» за п'єсою К. Пенькової «Покидьки/Пузир, Соломинка і Лапоть» (Київська академічна майстерня театрального мистецтва «Сузір'я»); «ХАРТЕДЕ 20» Л. Ільницької про харківський авангард 20-х минулого століття (театр «Нафта» на «Сцені 6» Довженко-Центру).

19 вересня Київська міська рада прийняла рішення про перейменування двох театрів. Ці зміни стали частиною процесу оновлення та адаптації назв театрів до їхнього сучасного статусу і культурних потреб. Перший заклад, «Київський муніципальний академічний театр опери і балету для дітей та юнацтва», тепер носить назву «Київська опера». Це рішення обґрунтоване необхідністю відобразити сучасний формат діяльності театру, який за останні роки трансформувався із суто дитячого формату в культурний простір для всіх вікових категорій. Другий театр, «Київський камерний театр „Дивний замок”», було перейменовано на «Київський театр на Солом'янці», аби відобразити місцевий топонім, що краще ідентифікує театр для відвідувачів.

10–15 вересня в Ужгороді відбувся п'ятий Міжнародний театральний фестиваль моновистав «Монологи над Ужем», ставши вже традиційною подією, що об'єднує акторів і театри з різних міст України та Європи. Цього року фестиваль було присвячено сучасним соціальним темам, зокрема війні. Основними місцями показу були Закарпатський обласний музично-драматичний театр та театр ляльок «Бавка». Відкрила творчий форум вистава «Обережно, міна» київського Національного академічного драматичного театру імені Лесі

Українки. У програмі також були прем'єрні вистави від різних українських театрів, як-от «Сповідь дружини військовослужбовця» від Закарпатського академічного театру ляльок, «Фріда» від Закарпатського угорського драматичного театру, «Сон» за поемою Тараса Шевченка, представлений львівською творчою майстернею «Театр у кошику», «Урок журналістики» румунського автора М. Вішнека від Львівського академічного обласного музично-драматичного театру ім. Юрія Дрогобича та інші. Події фестивалю, крім драматичних постановок, включали заходи, спрямовані на підвищення обізнаності щодо актуальних питань війни та життя в умовах війни.

23–29 вересня у Кропивницькому пройшов 54-й Всеукраїнський фестиваль театрального мистецтва «Вересневі самоцвіти». Глядачі мали нагоду переглянути 11 вистав і кінофільм О. Жовни «Сашенька». На фестивалній сцені виступили актори київського Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка, Кіровоградського академічного обласного українського музично-драматичного театру ім. М. Л. Кропивницького, Львівської національної опери, Криворізького академічного міського театру музично-драматичних мистецтв «Академія руху» (Дніпропетровська обл.). Особливим акцентом події стало представлення ребрендингу Театру Корифеїв, включаючи новий логотип, афіші та загальний стиль театру. Останній фестивалний день пройшов на «Хуторі Надія», де відбувся театральний форум на тему формування національної ідентичності через сучасний український театр.

18–22 вересня у Коломиї на Івано-Франківщині пройшов перший відкритий фестиваль дитячо-юнацьких театрів «FrancoFest», в якому взяло участь понад 350 учасників із різних регіонів України. Журі очолив актор театру та кіно О. Дзядек. На сцені Палацу культури та мистецтв «Народний дім» молоді театральні колективи зіграли 27 вистав. Особливого визнання отримав спектакль київського театру «Щирих» – «Не мовчи» за п'єсою Б. Брехта «Матінка Кураж та її діти».

Українські театри показали у вересні свої нові вистави: «Чарлі і шоколадна фабрика» за однойменним романом Р. Дала (Львівський національний академічний український драматичний театр ім. Марії Заньковецької); «Андрей» за п'єсою В. Герасимчука (Тернопільський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. Тараса Шевченка); «Останній кат» за п'єсою ірландського драматурга М. МакДонаха (Вінницький академічний музично-драматичний театр ім. Миколи Садовського); «...І всі-всі-всі (Maidan story)» за мотивами п'єси О. Ірванця, а також свідчень учасників протестних акцій 2014 року (в межах АРТ ХАБу «Мистецька фортеця» у Харкові); «1975» словенського режисера Т. Янежича (Івано-Франківський національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка); «Чорна діра» Т. Веселкової-Лютої (Івано-Франківський театр драми і комедії / *IF DRACO* в Івано-Франківській обласній філармонії ім. Ірини Маланюк); «Зоряні колисани» за українськими народними колісковими (Волинський обласний академічний театр ляльок).

Крім того, 18 вересня у Луцьку на сцені Експериментального театру «Адреналін» актори Київського національного академічного Молодого театру

представили виставу «Зашнурована пара» за п'єсою «Шлюбна гра» Е. Олбі. А 27 вересня у залі «Космогонія» Музею сучасного українського мистецтва Корсаків труппа Київського академічного театру на Печерську показала «Камінного господаря» за поетичною драмою Лесі Українки.

24–30 вересня у Львові в артпросторі «Дзига» тривала виставка «Український театральний костюм ХХ–ХХІ ст. Ідентичність, контекст, ландшафт», що продемонструвала різноманіття української сценографії. В експозиції було об'єднано роботи митців-авангардистів В. Меллера й А. Петрицького, оригінальні ескізи львівських художників М. Кипріяна та Є. Лисика, художниці-шістдесятниці А. Горської, а також роботи митців, що формують обличчя сучасного українського театру, таких як Г. Іпатьєва та Д. Колот. Свої творчі проекти й центральну інсталяцію «червоне, біле, мінливе» представив і куратор виставки Б. Поліщук. Захід організувала ГО «Галерея сценографії» в партнерстві з Музеєм театрального, музичного та кіномистецтва України за підтримки Українського культурного фонду.

Музика

5 вересня у Київському національному академічному театрі оперети великим концертом завершився благодійний тур «Симфонія Криму. Повернення», який було організовано з метою підтримки кримськотатарського народу та популяризації їхньої культури через музику. Під орудою диригента Д. Османа Національний президентський оркестр виконав твори сучасної кримськотатарської композиторки Е. Емір, зокрема, «Кримські візерунки», Симфонію № 2 «Avdet» («Повернення») та оду «О, мій святий народі!». Автор проєкту О. Рудько також декламував поезію А. Міцкевича з циклу «Кримські сонети». Благодійний тур, що охопив 18 міст України, відбувся завдяки підтримці Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Меджлісу кримськотатарського народу, ГО «Культурно-мистецька фундація DUSHA UA» та інших партнерів.

10–30 вересня у київському Будинку архітектора, який нині є концертним майданчиком для Маріупольської камерної філармонії, пройшов VII Фестиваль класичної музики *Mariupol Classic*. Захід включав концерти Національного камерного ансамблю «Київські солісти», Київського квартету саксофоністів, хорової капели «Орея», ансамблю «Київська камерата», оркестру «Ренесанс» Маріупольської камерної філармонії, а також спеціальну програму «Моє дитинство, вбите на війні» від хорової капели «Дзвіночок».

27 вересня у Львівській національній філармонії імені Мирослава Скорика стартував XXX Міжнародний фестиваль сучасної музики «Контрасти», цього разу з темою «Ретроспектр». У програмі – симфонічні концерти з джазовою основою та експериментальні імпровізації нових ансамблів із застосуванням електроніки. На відкритті прозвучали твори українських композиторів В. Сильвестрова, М. Скорика, І. Щербакова, Є. Станковича, О. Козаренка, а також прем'єра Камерної симфонії Ю. Ланюка у виконанні Академічного оркестру «Віртуози Львова» під керівництвом В. Сивохіпа.

Унікальна платформа *NUAM* запустила найбільшу базу українських музикантів, на якій представлено понад 11 тисяч артистів. Сервіс *NUAM Base* дозволяє користувачам фільтрувати треки за жанрами, а виконавців – за іменем, датою останнього релізу та кількістю слухачів. Важливим аспектом сервісу є те, що артисти, які випустили російськомовні пісні у 2024 році, не включені до бази, що підкреслює культурну політику платформи на підтримку української мови в музиці.

Виставки та артпроекти

13 вересня Український музей сучасного мистецтва разом із Національним центром «Український дім» презентували виставковий проєкт «Кола Сільваші», присвячений творчості художника Тіберія Сільваші. Ця виставка стала першою масштабною музейною ретроспективою митця. Експозицію було розгорнуто на п'яти поверхах Українського дому зі 170 творами Т. Сільваші та близьких йому авторів з України, Японії, Австралії, Італії, Угорщини. Кураторський склад на чолі з Л. Аполлоною та К. Яковленко також організував для відвідувачів публічну програму з лекціями, перформансами й дискусіями.

11–15 вересня у Київській академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука проведено другий фестиваль «БойчукFest», спрямований на відновлення школи українського монументального мистецтва, заснованої Михайлом Бойчуком. Фестиваль включав конкурс-виставку на найкращий керамічний пласт на тему «Майбутнє України», яка представила широкий спектр ідей, стилів і технологій. Важливою частиною події була виставка «Стан невагомості», організована викладачем академії М. Вайдою, що продемонструвала сучасне мистецтво через призму спадщини М. Бойчука. Також в межах фестивалю відбулися майстер-класи зі створення мозаїк, присвячені творчості Алли Горської, а експонати з сучасними керамічними виробами були презентовані в Національному музеї декоративного мистецтва та Літературно-меморіальному музеї-квартирі П. Г. Тичини.

6–30 вересня у холі столичного Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка демонструвався мистецький проєкт «Вціліле». Виставка збила дипломні роботи студентів Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, які вдалося врятувати після ракетного удару по одному з корпусів академії. До експозиції увійшли живописні, монументальні та декоративно-прикладні твори, що стали символом стійкості української культури в умовах війни. Глядачі також могли побачити документальні матеріали про цей удар і короткометражний фільм, який висвітлює трагедію та злочинні дії проти українського народу. Куратором виставки став режисер Т. Жирко.

5 вересня у Києві на території Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній відкрив виставку-проєкт «Дякую Серцем». Серед експонатів – унікальний артефакт «Велике Бурштинове Серце України», врятований навесні 2022 року в Бучі після деокупації. Це єдиний у світі самородок бурштину-сукциніту, за

формою анатомічного серця, вагою 1362 грами і віком близько 50 мільйонів років. В експозиції також були присутні мозаїки, скульптури та репліки бурштинового серця, створені українськими митцями, такими як А. Логов, В. Гутиря, Л. Доміані, В. Товстоп'ятов, Е. Міллер, Л. Черешкевич, І. Гречаник, Є. Примаченко та родина Козаків.

17 вересня у саду Національного заповідника «Софія Київська» відбулося відкриття скульптури «Re:Forma духу», створеної з уламка 400-річної липи Петра Могили, яка постраждала під час буревію у травні 2022 року. Скульптор К. Скритуцький працював над цією композицією два роки разом із компанією *Dovgiy Family Office* та іншими партнерами, переосмислюючи символіку дерева та збереження культурної спадщини Києва. Подія супроводжувалася безплатними екскурсіями по Софії Київській, а також артдіалогами з культурологинєю Н. Тимчук.

Крім того, у столичних музеях й інших мистецьких просторах розпочали роботу виставкові проєкти: «Харків – фортеця» – інформаційні матеріали та художні твори про історичний та сучасний Харків, серед яких роботи В. Ковтуна, А. Погрібного та інших представників харківської художньої школи (Національний історико-архітектурний музей «Київська фортеця»); «Художник і час» – колекція скульптур та ювелірних прикрас В. Балибердіна (Національний музей декоративно-прикладного мистецтва України); «Намалюй мені вірш Ліни Костенко» – 100 картин українських художників за мотивами поезії Л. Костенко, що були написані в межах проєкту від *Art Fine Nation* «Намалюй мені вірш» (Музей театрального, музичного та кіномистецтва України); «Hisoshi Art Studio» – скульптури з металу та скловолокна митців Є. Сопка, Д. Шиянова та І. Белова (Музей-майстерня Кавалерідзе); «Витоки» – ікони на склі та живопис художниці Т. Русецької (Музей української діаспори); «Зів'яла квітка: військовий шолом: замок із чорнильною ручкою» – скульптури та графічні роботи М. Ходака («Voloshyn Gallery»); «Проти забуття» – мистецькі проєкти К. Бучацької, І. Леві та Н. Лісової («Dymchuk Gallery»); «Мое» – скульптури О. Абрамова («Я Галерея»); «Присвята» – серія робіт О. Возіянова, М. Левитської, В. Притули, М. Скоблікової, І. Турецького, присвячених художникам різних епох («Portal 11»); «Плин, що несе нас проти течії» – живопис, фотографії, скульптури та текстиль мисткинь Н. Лелюк, А. Яковлевої та К. Покори, створені в межах резиденції від проєкту «Сноби» та *Projector Foundation* (культурний простір «Кузня»); «Іншими шляхами» – графіка О. Джураєвої та інсталяція «Шлях» О. Малиха, «Квітка» – твори В. Остренко та М. Андрусенко, виконані у змішаній техніці з елементами живопису, аплікації та колажу (галерея сучасного мистецтва «Imagine Point»); «Мінлива натура» – картини Н. Корф-Іванюк (галерея «НЮ АРТ»); «Там, де ти є» – мінімалістичні чорно-білі графічні роботи М. Талютто (центр мистецтв «Bereznitsky Art Foundation»); «Забороняти іншим, щоб дозволяти собі» – інсталяції В. Агапєєва та Д. Подольцевої, створені на основі вуличних оголошень та *DIY*-конструкцій (культурний простір «SPLAV»); «Вічне дорослішання» – живопис, графіка, колажі, керамічні скульптури сучасних

українських мисткинь А. Загорулько, А. Власенко та С. Гогсадзе (культурний простір «КультМотив»).

18 вересня у Львові на площі біля Національного театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької презентовано виставку «Обличчя української мрії». Проект присвячено дітям військових, волонтерів та тим, хто змушений був залишити Україну через війну. Експозицію склали декілька десятків робіт дітей віком від 4 до 18 років із 22 регіонів України, які через малюнки, листи та есе відобразили свої мрії та переживання. Загалом у проекті взяло участь 215 дітей. Організатори – Всеукраїнське об'єднання «Патріот» та департамент комунікацій та внутрішньої політики Львівської ОВА.

16–24 вересня Ужгород став місцем проведення міжнародної артрезиденції «ЄС – Україна: стійкий взаємозв'язок, єдина спадщина, спільне майбутнє», яка об'єднала десять українських митців із Сум, Запоріжжя, Дніпра та Києва та десять представників ЄС. Протягом резиденції учасники створювали мистецькі проекти, які згодом були презентовані на виставці в артпросторі «Ліс». Цей захід є частиною проекту «Культурна дипломатія: Україна-ЄС 2023–2024» і спрямований на зміцнення культурних зв'язків між Україною та Європейським Союзом, розвиваючи ідеї спільної спадщини та майбутнього.

Цього місяця в містах України відкрито експозиції: «UKRAFT: зустріч французьких та українських митців» – понад пів сотні творів живопису, графіки, скульптур художників з України та Франції (Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького); «Далі. Я поверну собі своє життя, обіцяю» – 24 фотороботи Максима «Далі» Кривцова та ілюстрації українських художників, присвячені фотографу (Одеський національний художній музей); «Сила природи» – живопис, графіка, вітраж Л. Пішої (Хмельницький обласний художній музей); «Наше місто» до 939-річчя Луцька – живописні та графічні твори 20 сучасних волинських художників (Галерея мистецтв Волинської організації НСХУ); «Знищення імперії» – роботи в техніці петриківського розпису художниці М. Масловської (Рівненський обласний краєзнавчий музей); «Опалені війною» – добірка світлин харківських фотографів С. Козлова й І. Піддубного, «Квіти і море» – картини н. х. України А. Горбенка (Музей мистецтв Кіровоградської обласної ради в Кропивницькому); «Жінка і море» – близько 30 робіт олійного живопису Н. Сіми-Павлишин (Закарпатський музей народної архітектури та побуту в Ужгороді); «Мій рідний край» – твори майстрині декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва А. Прислупської (галерея «Ужгород»); «Де зникає час» – роботи резидентів Бакота Хаб, таких як М. Резнік, А. Саніцький, Ю. Абрамова, М. Левченко та інші (простір «ППЧ» у Вінниці); «Квіти війни» – акварель, левкас, інсталяції від митців В. Шарка та *IonaDesign* (галерея «Sklad №5 Gallery» у Черкасах).

28 вересня в Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку представлено артоб'єкт «Космогонія», створений художником П. Антипом. В основі твору, який складається з понад пів тисячі частин та дев'яти фрагментів і займає дві тисячі квадратних метрів, лежить історія створення Всесвіту.

«Космогонію» було внесено до реєстру національних рекордів як найбільший твір малярства в Україні.

30 вересня в Черкасах на площі перед міською радою встановлено мініскульптуру «Калина», яка має музичний супровід. Звучить вона українською композицією «Ой, у лузі червона калина» у виконанні лідера гурту «Бумбокс» А. Хливнюка. А створив артоб'єкт черкаський скульптор В. Димйон.

1 вересня на набережній Незалежності в Ужгороді було відкрито нову мініскульптуру під назвою «Міцний горішок», що стала вже 69-ю мініатюрною пам'яткою міста. Автор роботи – Р. Мурник.

Музейна справа

6 вересня у Києві в Національному музеї історії України у Другій світовій війні розпочала роботу виставка «...за межею свого рідного краю», присвячена Курщині. Документально-історичний проєкт – це результат чотириденної експедиції до міста Суджі, яке з серпня перебуває під контролем Збройних Сил України. Експозиція складається з двох частин: одна розповідає про події російсько-української війни, а інша демонструє історичний портрет Курщини як частини слобожанського краю через артефакти XVIII–XX століть. Важливим елементом стала добірка світлин українсько-російського прикордоння під назвою «Рубіж», створена музейним фотографом Р. Пупенком. Проєкт є результатом співпраці кількох музейних і архівних установ України.

17 вересня в Музейно-виставковому центрі «Музей історії міста Києва» було відкрито мультимедійний виставковий проєкт «На сторожі Святої Софії». У фокусі заходу – складні історичні взаємовідносини між Україною та Росією, а також сучасна боротьба за ідентичність та свободу. Виставку сформували три тематичні блоки: «Українська цивілізація», що відображає розвиток української державності з часів Київської Русі до сучасності; «Російська цивілізація», який досліджує витоки російської імперської ідеології, починаючи від часів Золотої Орди; «Оборона Києва» – про події лютого та березня 2022 року. Робота над цим проєктом тривала протягом двох років за участі Музею історії міста Києва, Національного музею історії України у Другій світовій війні, Центру дослідження воєнної історії ЗСУ та інших партнерів.

29 вересня у Національному історико-меморіальному заповіднику «Бабин Яр» запрацювала виставка «Хтось був сусідом: Вибір, людська поведінка та Голокост», яка досліджує тему Голокосту та участь місцевого населення у злочинах нацистів. Зокрема тут розміщено спогади очевидців, фотографії та історичні документи, що відображають жахіття тих подій. Співорганізатор заходу – Меморіальний музей Голокосту в США.

15 вересня у столичному Історико-меморіальному музеї Михайла Грушевського відбулися заходи, присвячені депортації українців з Надсяння, Лемківщини, Холмщини та інших етнічних земель. В межах події пройшли майстер-класи з лемківської писанки та витинанки, виставка «В моїм серці Лемковина» та меморіальний концерт. Паралельно у Львівському історичному музеї презентовано виставковий проєкт «Втрачені пороги», що включав понад

150 артефактів, серед яких стародавні рукописи, предмети побуту та особисті речі депортованих українців.

18 вересня у Києво-Печерській лаврі стартувала виставка «Відроджений всесвіт», присвячена 100-річчю Реставраційної майстерні при Лаврському музеї культур і побуту. Відвідувачі мали змогу побачити понад 100 мистецьких творів XVII–XX століть, включно зі старовинними українськими іконами, хрестами, церковним начинням, літургійними тканинами та стародруками. Виставка стала можливою завдяки підтримці Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, Православної Церкви України, БФ «Українська лавра» та Музею Шереметьєвих. Окрім того, 27 вересня на території заповідника було представлено експозицію «Хрест і надія: священна спадщина греків Маріуполя». Мета – продемонструвати багатовікову духовну та культурну традицію греків, зокрема їхнє релігійне життя та іконопис. Виставка зосереджена на двох важливих аспектах: спадщині кримських греків, які переїхали до Маріуполя в XVIII столітті, та на сучасній боротьбі міста під час війни з Росією у 2022 році. Вона містить унікальні артефакти, зокрема, старовинні ікони, сакральні предмети, рукописні документи, пов'язані з релігійними та духовними аспектами життя греків у Маріуполі, а також матеріали, що розповідають про роль грецької громади в культурному та економічному житті міста. Організатори події – Міністерство культури та стратегічних комунікацій України, Маріупольська міська рада, Маріупольський краєзнавчий музей, творча команда «Місто Марії».

12 вересня у Національному музеї декоративного мистецтва України відкрито велику виставку «Біла магія. Порцеляна» до 100-річчя заснування Київського експериментального кераміко-художнього заводу. У показі – більш ніж 450 творів порцеляни 1930–1990-х років із колекцій Національного музею декоративного мистецтва України та Музею «Київський фарфор». В експозиції представлено творчість таких авторів, як О. Сорокін, Г. Молдаван, В. Щербина, С. Голембовська, О. Жникруп, О. Рапай, а також роботи майстрів петриківського розпису В. Клименко-Жукової, М. Тимченко, сестер Павленко та їх послідовників

П. Іванченка, О. Сорокіна, Л. Митяєвої, С. Сарاپової, багатьох інших.

Збереження культурної спадщини

5 вересня у Києві відбулася конференція «Культурна спадщина в Україні: від збереження до повоєнного відновлення». Цей захід, організований бюро програми ЄС «Креативна Європа» разом із Національною спілкою архітекторів України, Українським інститутом, Українським культурним фондом, *House of Europe* та Міністерством культури та стратегічної комунікації України, зібрав фахівців із різних галузей культурної спадщини для обговорення можливостей збереження як матеріальної, так і нематеріальної спадщини під час і після війни. Учасники конференції ознайомилися з проектами та ініціативами, а також взяли участь у тематичних воркшопах та сесіях обміну досвідом. Головними темами були збереження архітектурної спадщини, музейна та бібліотечна справа.

7 та 8 вересня у Національному музеї народної архітектури та побуту України в Пирогові пройшов фестиваль «Жива культура – живий світ», спрямований на підвищення обізнаності про елементи нематеріальної культурної спадщини України. Гості фестивалю мали можливість долучитися до майстер-класів із давніх ремесел, ознайомитися зі звичаями та традиціями різних регіонів країни, а також взяти участь у круглому столі «Жива спадщина України». Захід об'єднав митців, дослідників та практиків, щоб обговорити проблеми збереження нематеріальної спадщини та обмінятися досвідом.

Кіномистецтво

З нагоди Дня українського кіно Президент України Володимир Зеленський вшанував кінематографістів державними нагородами за значний внесок у розвиток кіноіндустрії. Серед нагороджених: оператор Сергій Михальчук (орден «За заслуги» II ступеня); режисери Алан Бадоев та Аліса Коваленко, оператор Ярослав Пілунський, продюсер Святослав Різоль та актор Андрій Федінчик (орден «За заслуги» III ступеня); актриса Ірма Вітовська-Ванца (орден княгині Ольги III ступеня). Почесні звання «Народний артист України» отримали Інна Капінос та Олександр Санін, а звання заслуженого діяча мистецтв – режисер Ахтем Сеітаблаєв.

11 вересня у Києві на урочистій церемонії VIII Національної кінопремії «Золота дзига» головну нагороду за найкращий фільм здобула документальна стрічка «20 днів у Маріуполі» режисера М. Чернова. Художній фільм «Ля Палісіада» став тріумфатором премії, отримавши відзнаки у восьми номінаціях, включаючи найкращу режисерську роботу, сценарій і монтаж (Ф. Сотніченко). Картина «Довбуш» режисера О. Саніна зібрала шість «Золотих дзиг», зокрема за найкращу операторську роботу (С. Михальчук) і музику (А. Загайкевич, О. Чорний). Премію за внесок у розвиток українського кіно, лауреата якої представляє Національна спілка кінематографістів України, отримав кінокритик, кінознавець і кіносценарист С. Тримбач. Загалом було вручено нагороди у 22 номінаціях. Церемонію VIII Національної кінопремії «Золота дзига» провели PR-директорка Української кіноакадемії, поетка Т. Власова та актор і режисер А. Сеітаблаєв.

4–8 вересня у столичному інноваційному парку *UNIT.City* відбувся XI Міжнародний фестиваль анімації та медіамистецтва *Linoleum*, який об'єднав понад 250 сучасних короткометражних анімаційних фільмів – українських і світових. Головним переможцем міжнародного конкурсу *Linoleum* стала стрічка «Я померла в Ірпені» української режисерки А. Фалілеєвої. Найкращий фільм в українському конкурсі – «З минулого» Г. Паламарчук. Фестиваль також представив серію лекцій і воркшопів, присвячених темі українських інді-ігор і комерційної анімації.

12–18 серпня у київських кінотеатрах «Кіно24» та «Жовтень» пройшов XIII Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів *KISFF*. Цьогоріч фестиваль вперше отримав підтримку програми «Медіа» Креативної Європи, завдяки чому сформував найбільшу програму європейських стрічок за всю свою

історію, а це 40 тематичних секцій та 70 кінопоказів про пошуки ідентичності, небінарність, соціальні зміни та потрясіння, гендерні питання та сексуальність. Фільми українського та міжнародного конкурсів були доступні на території України в онлайн-кінотеатрі «Титр». Головний приз Національного конкурсу дістався режисерці А. Фалілеєвій та її стрічці «Я померла в Ірпені». Спеціальною відзнакою журі нагороджено фільм О. Радинського «Там, де закінчується росія», що також отримав приз від глядачів. Окрім демонстрації короткометражок, в межах нинішнього *KISFF* було проведено освітні події про креативні можливості для молоді та майстер-класи з кіновиробництва для дітей.

28 вересня у Києві в кінотеатрі «Оскар» Українська кіношкола вперше провела фестиваль «День дебютного кіно», спрямований на підтримку молодих кінематографістів. На заході початківці представили професійному журі 42 короткометражні стрічки, з яких було відібрано десять фіналістів. Найкращим фільмом стала робота режисерки Н. Хатимлянської «Кімнати, які ми ділимо».

8–15 вересня у Болграді Одеської області минув ювілейний п'ятий Міжнародний етнографічний кінофестиваль «ОКО», який цього разу також охопив болгарську частину – фестивалні покази пройшли у Софії. Темою події було етнічне різноманіття народів планети, що поєдналося з роздумами над ідентичністю, історією та майбутнім людства. У фестивалі було представлено понад 100 стрічок з усього світу, зокрема українські та болгарські прем'єри. Крім основної кінопрограми, на гостей чекали майстер-класи, ретроспективи та зустрічі з митцями. Серед переможців V «ОКО»: анімаційний фільм «Маріуполь. Сто ночей» режисерки С. Мельник (головна нагорода секції – *OKO Jury Grand Prize*), стрічка «Поема для маленьких людей» режисера І. Сауткіна (Приз глядацьких симпатій).

20–27 вересня в Ужгороді та Мукачеві на Закарпатті приймав гостей V Карпатський гірський міжнародний кінофестиваль (*CMIFF*). Подія об'єднала кіномистецтво та екологічну свідомість, представивши близько трьох десятків стрічок з понад 15 країн світу на тему гір, туризму та суспільства. Відкриття фестивалю ознаменувалося прем'єрою конкурсного фільму «Бартка» В. Бакума, а завершила *CMIFF* відреставрована картина І. Миколайчука «Така пізня, така тепла осінь» (показ відбувся за підтримки «Довженко-центру»). Лауреатами стали «Кипарис» М. Носока (повнометражний документальний конкурс) та «Що ми втратили» М. Нікітюк (короткометражний документальний конкурс). Спеціальну відзнаку від Співки кінокритиків України у повнометражному документальному конкурсі отримав фільм «Бартка» В. Бакума. Фестиваль також включав освітні заходи про кіно та екологію, зокрема, панельну дискусію «Українська кіноіндустрія сьогодні. Фокус Закарпаття». Організаторами V Карпатського кінофестивалю виступили Закарпатська фільмкомісія, обласна рада й обласна військова адміністрація, Закарпатський академічний обласний театр ляльок «Бавка».

Цими ж днями у Запоріжжі вперше з початку повномасштабного вторгнення відбувся VI Міжнародний фестиваль короткометражних фільмів *ZIFF-2024*, зібравши 1800 заявок із 62 країн світу. Фаворити українського

конкурсу: «Останній (крайній) дубль» О. Кібальника («Найкращий український короткометражний ігровий фільм»), «Будемо жити» А. Давидова («Найкращий український короткометражний документальний фільм») та «AB OVO» О. Вікена («Найкращий український короткометражний анімаційний фільм»). Стрічку «Забери мене, Лелеко» О. Каменєвої відзначено як переможця конкурсу на найкращий кіносценарій про Запорізький край, присвячений пам'яті В. Зайцева.

21–24 вересня в Івано-Франківську пройшов четвертий міжнародний фестиваль короткого метру «4:3», який презентував ретроспективу українського німого кіно 1920–1930-х років у партнерстві з Довженко-Центром, включаючи покази таких стрічок, як «Хліб» М. Шпиковського, «Звенигора» О. Довженка, «Людина з кіноапаратом» Д. Вертова, «Перекоп» І. Кавалерідзе. Крім цього, фестиваль вперше в Україні показав знакові роботи режисерки К. Райхардт, що стало важливою подією для вивчення кінематографічної спадщини.

Вересень ознаменувався всеукраїнськими прем'єрами двох українських документальних фільмів: «Да Вінчі» В. Сидька та «Фрагменти льоду» М. Стоянової.

Література

5–8 вересня під гаслом «Книги – це зброя» вдруге відбувся *KyivBookFest* у форматах книжкового ярмарку та галузевого форуму. Цього разу фестиваль мав на меті зібрати кошти для оновлення бібліотечних фондів військових навчальних закладів. Відвідувачі *KyivBookFest 2024* змогли взяти участь у 200 заходах. Серед ключових – презентація книги «Жінки на війні» журналістки та ведучої «Еспресо» Х. Парубій, зустрічі з М. Кідруком, В. В'ятровичем, С. Руденком, М. Матіос, В. Шкляр, П. «Паштетом» Белянським, інтерв'ю й автограф сесії І. Павлюка та показ фільму Суспільного «Як українці українською заговорили». Внутрішньогалузевим темам було присвячено 40 подій в межах професійної програми. У фокусі обговорення: виклики книжкового ринку, література українських військових, психологічна підтримка бійців, презентація новинок книжкової сфери тощо. Зокрема за участі ВГО «Українська бібліотечна асоціація» та Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого проведено дискусії: «Протидія книжковому контрафакту та піратству», «Бібліотеки України на перетині викликів і можливостей», «Сучасний бібліотекар: міфи і дійсність». Окрему літературну програму для дітей *JuniorBookFest* допомогло організувати Видавництво «Ранок» під кураторством О. Носоненко. На форумі також оголосили переможців двох літературних конкурсів – короткої воєнної прози від видавництва «Білка» (Н. Шевченко, есей «Перекреслене спалахами небо»; Ю. Желізко, новела «Хустка»; Г. Євтушик, твір «Світло темного міста») та воєнної поезії пам'яті Гліба Бабіча (Л. Бурак, «Мамо, досить вже, ми – не зайчики!»). Кожен фестивалний день завершувався яскраво завдяки музичним виступам: резидентів «Культурного Десанту» *Remez* та *Orchestra 59*, етно рок-гурту «Вій» та джем-сейшеном в честь виходу книги «Всьо чотко» про «Братів Гадюкіних».

26–29 вересня на території столичного Національного комплексу «Експоцентр України» минув другий фестиваль «Книжкова країна». В межах події було організовано понад 350 заходів. Найпопулярнішими стали презентація книги Р. Семківа «Як читати українських класиків» і автограф-сесія письменника В. Шкляра. В межах фестивалю також відбулися: презентація антології мілітарної поезії #фронтмени; презентація проекту «Книга пам'яті російсько-української війни. Бібліотекарі» (організатор – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого); презентація проекту «Недописані» за участі письменниці й парамедикині батальйону «Госпітальєри» О. Герасим'юк та письменника і військового Є. Ліра; лекція О. Українця «Письменники, що брали участь у війнах. Витоки ветеранської літератури, вплив на глобальний літературний процес, сучасність»; показ документального фільму «Життя після 16:30» режисера А. Кірсанова з обговоренням однойменної книги О. Терещенка; літературний конкурс від видавництва «Смолоскип»; ініціатива під назвою «Виграй у письменника», де учасники мали змогу зіграти в настільні ігри з літераторами, зокрема, П. Дерев'янком та С. Дерманським; реєстрація рекорду «Наймолодший письменник України» (автор дитячої книжки Д. Матусяк).

20–22 вересня у Житомирі пройшов книжковий форум «Відсіч. Без бар'єрів», який став місцем для обговорення теми безбар'єрності у всіх сферах життя. За три дні тут відбулось понад 70 подій – презентації книг, поетичні конкурси, публічні інтерв'ю, перформанси тощо. Серед найяскравіших: зустрічі з житомирськими авторами й авторками під назвою #СВОЇ; розмова з письменницею Т. Горіха Зерня; заходи в межах проекту «Кримський інжир / Qırım incirgi»; презентація єдиної збірки поезій Вікторії Амеліної «Свідчення». Також діяв на фестивалі книжковий ярмарок, де було представлено близько 30 видавництв, а загальна кількість відвідувачів сягнула двох тисяч людей.

6–8 вересня XV Міжнародні поетичні читання *Meridian Czernowitz* зібрали у Чернівцях літераторів з України, Австрії, Німеччини, Швейцарії та Великої Британії. Програма заходу включала презентації нових збірок (третій рік поспіль у фокусі книги про війну), тематичні дискусії, публічні інтерв'ю та лекції. Серед гостей – поет Д. Лазуткін, журналіст Р. Кравець, письменники А. Чех, Ю. Андрухович та С. Жадан, який долучився до презентації онлайн. Особливою подією став показ короткометражних фільмів фестивалю кінопоезії «ZEBRA», створених за творами учасників *Meridian Czernowitz* 2010–2024 років.

27–29 вересня у Хмельницькому відбувся VII Літературно-перекладацький фестиваль *Translatorium* під темою «Переклад як спосіб пам'ятати». Організатори підготували насичену програму з близько двадцяти заходів, включаючи дискусії, лекції, читання, презентації книжок, а також мистецькі та музичні проекти, що надали заходу різноманітність і глибину. Однією з ключових подій *Translatorium* була дискусія про ініціативу «Архів війни» та показ документального фільму у співпраці з фестивалем *Docudays*. Учасниками фестивалю стали літературні діячі, як-от І. Білоножко, Р. Семків, К. Міхаліцина, О. Сливинський, Ю. Прохасько та інші, які поділилися своїми поглядами на важливість перекладу як мистецтва та його вплив на розвиток літературного

процесу в Україні. Серед мистецьких заходів: виступ гурту *Kurs Valiit*, фотовиставка Д. Пінчук «Чи має мова ПТСР?», міждисциплінарний перформанс на основі хайку М. Лижова «Археологія літератури», який об'єднав поезію, музику та відеоарт.

10 вересня у Києві на пресконференції в Українському національному інформаційному агентстві «Укрінформ» було оголошено переможця премії «Зустріч: Українсько-єврейська літературна премія» у категорії нонфікшн. Цьогоріч нагороди удостоєно книгу Ю. Скіри «Солід. Взуттєва фабрика життя». Ця премія покликана відзначати літературні твори, які сприяють українсько-єврейському взаєморозумінню та допомагають утверджувати Україну як багатонаціональну та толерантну державу. Її засновано у 2019 році канадською недержавною організацією «Українсько-єврейська зустріч» за підтримки ГО «Форум видавців».

15 вересня у Луцьку відбулась щорічна церемонія вручення літературної премії імені Івана Корсака. Цього року звання лауреата здобув І. Горгула за історичний роман «Вершник волі». Літературну премію започаткували у 2018 році родина письменника разом із видавництвом «Ярославів Вал» задля підтримки українських письменників, які працюють над відображенням історичних тем, мотивації молодих авторів до створення творів, що досліджують та популяризують минуле України, та вшанування пам'яті Івана Корсака.

XXVII Міжнародний літературно-краєзнавчий конкурс імені Мирона Утриска пройшов у вересні в місті Турка на Львівщині. Цей конкурс є важливою платформою для підтримки сучасних письменників і збереження історичної спадщини Бойківщини. Його організаторами виступили Міжнародна громадська організація «Світовий конгрес бойків», Турківська міська рада, народний музей «Бойківщина» та оргкомітет, очолюваний поетом В. Лилом. Цього року журі отримало понад три десятки нових творів від авторів з Києва, Миколаєва, Дніпра, Житомира, Запоріжжя та Львова. Першу премію отримали: Л. Омельченко (номінація «Поезія»), Т. Яремчук (номінація «Проза») та М. Косачевич (номінація «Історія-краєзнавство»).

Бібліотечна справа. Промоція читання

2–8 вересня в Україні тривав Національний тиждень читання нонфікшн-літератури, організований Українським інститутом книги. Гаслом тижня стала назва книги есеїв Юрія Шевельова «З історії незакінченої війни». Для акції було створено каталог «Український нонфік | 2023–2024», що включав понад триста найменувань сучасних видань. Під час книжкового фестивалю *KyivBookFest* відбулися різноманітні дискусії, зокрема, на теми деколонізації, репрезентації Криму в літературі та ролі книги як інструмента змін в Україні. Особливу увагу приділено ініціативі #Військо_радить, спрямованій на ознайомлення читачів із літературою, яка підтримує та надихає українських військових.

30 вересня в межах Всеукраїнського дня бібліотек у Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого в Києві було презентовано фотоекспозицію «Бібліотеки Херсонщини: злочини Росії проти культури

України». Цей проєкт підготовлено Херсонською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Олесья Гончара за підтримки Українського культурного фонду. Мета ініціативи – показати руйнівний вплив війни на культурну спадщину України, зокрема на бібліотеки. Експозиція включала артефакти, світлини та свідчення очевидців, які ілюструють, як війна загрожує українській культурній ідентичності.

Українська бібліотечна асоціація визначила переможців Всеукраїнського конкурсу «Бібліотека року 2024». Цьогоріч максимальну кількість балів (за інноваційність, ефективність, вплив та актуальність) отримав проєкт «Сучасний освітній безпечний простір CLUST Space» Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». У номінації «Великі бібліотеки» було відзначено Хмельницьку обласну універсальну наукову бібліотеку за проєкт «Хмельницький: Гуртуймося заради Перемоги: перезавантаження постраждалих від війни через оздоровчо-психологічну підтримку та розробку соціально-економічних проєктів». У номінації «Середні бібліотеки» перемогу здобула публічна бібліотека Сумської міської ради за проєкт «Організація роботи бібліотек з внутрішньо переміщеними особами, розширення репертуару бібліотечних послуг в умовах воєнного часу». У номінації «Малі бібліотеки» рейтинг очолила Публічна бібліотека для дітей Бобровицької міської ради Чернігівської області з проєктом «Простір, безпечний для дітей».

18–21 вересня у Львові під гаслом «Бібліотека: вічні цінності перед викликом змін» відбувся XIV Міжнародний бібліотечний форум. Цьогорічний захід було організовано Українською бібліотечною асоціацією разом із Науковою бібліотекою Львівського національного університету ім. Івана Франка, Львівською обласною бібліотекою для дітей, Львівською муніципальною бібліотекою та Львівською обласною бібліотекою для юнацтва ім. Романа Іваничука. Під час відкриття пленарного засідання з вітальним словом до бібліотечної спільноти звернулися заступниця генерального директора Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, президентка ВГО «Українська бібліотечна асоціація» О. Бруй, керівниця відділу «Інформація та бібліотека» *Goethe-Institut* в Україні М. Зандер, керівниця освітнього напрямку в Міністерстві цифрової трансформації України Р. Коренчук та інші учасники. Програму форуму склали панельні дискусії, круглі столи, тренінги й обмін досвідом. Темі обговорень включали новітні підходи до промоції читання, цифрову грамотність, психологічну підтримку військових, а також безбар'єрність у бібліотеках. Важливою подією став круглий стіл «Розуміння рівності: вийти за межі», організований разом із Міністерством культури та стратегічних комунікацій України та Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого.

Мода та мистецтво як інструменти для вираження сучасних викликів і збереження культурної спадщини під час війни

1–4 вересня у Києві вперше з початку повномасштабного вторгнення пройшов *Ukrainian Fashion Week*, об'єднавши 50 українських брендів, серед яких такі відомі імена, як *Litkovska, Frolov, Bobkova, Paskal, Nadya Dzyak, TG Botanical, The Coat, Gasanova, Gunia Project* та *Kseniaschnaider*. Відкриття заходу супроводжувалося *Opening Manifest* – спільною заявою представників української модної індустрії до міжнародної спільноти. Основною локацією для демонстрації колекцій молодих дизайнерів став Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький арсенал». Проєкт-інсталяція «Дизайн свободи», представлений 2 та 3 вересня, відобразив різноманітність локального дизайну у відповідь на виклики війни. Крім того, в межах *Ukrainian Fashion Week* у книгарні «Сенс на Хрещатику» було відкрито виставку «Brave to Live»: 17 митців – А. Авіц, О. Виноградова, А. Гулак, О. Жевська, І. Ковальова, В. Кохан та інші, через свої роботи розповіли про життя та творчість під час війни у форматі сучасних політичних прикрас.

Український бренд дизайнерки К. Шнайдер презентував нову колекцію одягу «Втрачені мозаїки», натхненну монументальними мозаїками художників Степана та Романа Кириченків, а також Людмили Ястреб та митців із Миргорода і Сіверськодонецька. Колекція включала сукні, топи та спідниці, які поєднують традиційне мистецтво та сучасний дизайн.

Просвітництво

У співпраці з благодійним фондом «Творча спадщина родини Марії Примаченко» та Національним музеєм декоративного мистецтва України було започатковано новий артсезон у ЦУМ Київ. Цей проєкт має на меті познайомити відвідувачів із творчістю української художниці Марії Примаченко. Вітрини універмагу стали своєрідними сторінками біографії мисткині, відкриваючи глядачам її унікальне бачення світу через авторські роботи.

Матеріал підготувала

Кобзаренко Л. П., провідний редактор
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування *І. Г. Піленко*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 1,16. Б/т. Зам. 79. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ-1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12